

03584

Swätryck

e

D. C, B.

[Carlson, Bergen]

Qm (Ref., matr.)

Ex A

Carlsson, Beyron

B 1589/44

B.C.

C

»Mitt lif är en våg», sa' roddar-gubben och klef upp på »Finska Himmeln», krogen, som låg i våg-huset vid Skeppsbron, med polis-kontoret den tiden i samma hus. Bekvämt, ty man hade då inte långt att »få hvila sig», utan att vidare behöfva draga uppmärksamheten på sig, om man händelsevis tagit sig litet för mycket till bästa. Och därinne fann han äfven annat sjö-folk, tullvaktmästare, lotsar, skut-skeppare, »sumprunkare», finngubbar från finska vedskutorna, och en och annan kontorist, som endast seglade om söndagarne, och han kände sig i sitt rätta element och tog sin »gingola», hoc est supen, eller kaffe med »skeppargrädde» med öfvertygelse och glans.

Det var då det, på 60-talet, men nu har »Finska Himmeln» gjort sin himmelfärd och gått hädan och tillhör endast minnet och det Stock-holm, som gått.

Då frekventerades lifligt dylika ställen, med granris på golvet, svart »kritstafla» på väggen, där man stod »till boks» för offentligheten, och med godtyckliga, omaka glas på disken, exempelvis sådana loci, som med sina folkhumorsnamn döpts till och gingo och gällde för: »Guld-soffan» i Postmästarebacken på Söder, »Hvita hästen», 25 Stora Ny-gatan, hörnet af Skräddaregränden, där stortjufven Lilja, äfven »Lasse-Maja» kallad, höll till, »Glada Lisa» i Schönborgska huset — 16 Götgats-backen — »Länmakrogen», midt för Nya torget, »Tre prinsar» vid Korn-hamnstorg, och »Blå duken» eller

»Snusnäsduken» i Stadsgården. »Finska Himmeln» glänste, som ofvan är sagdt vid Skeppsbron, som en led-fyr för sjöfolket och den törstige vandra-ren. »Silfverhimmeln» blänkte inte mindre på sin plats bland krognam-nen och »Röda h—tet» på Blasiehol-men värmdede folk i vinterkylan och stekte dem som böcklingar i sommar-hettan i sitt lilla krypin, liksom »Silf-verskåpet» på Riddarholmen, strax bredvid där nu gamla riksdagshuset står, vid glasens klang lät dem »i dim-man» se en drömsyn af »ädla skug-gor, vördade fäder, Sveriges hjältar och riddersmän»! Det var litet hi-storia, det där, tyckte de; men nu tillhöra de alla, både kåkarne, ut-skänkningsmadamerna och typerna, Stockholms flydda kulturella bilder-värld.

Den nya tiden kom och med den »bolaget» — Bränvinsbolaget — och där vardt ordning ibland frie män-ner», som skalden säger, »och makt och lydriad blefvo åter vänner», ehuru man nog knotade öfver ett och an-nat. Allt ordnades emellertid på bästa sätt — äfven om där ännu är mycket att anmärka — men det gamla oförbränneliga folklynnnet lefde kvar och draperade sig i humorns röda mantelflik.

För 20 år sedan fanns här så-lunda den sista september på afto-nen från den gamla regimen 193 krogar kvar i full verksamhet, men den 1 oktober på morgonen voro de reducerade till endast 87. Det var »bolagets» verk. Nya lokaler anskaffades, men några af de gamla kåkarne och rucklen användes, och

användas än i dag, där pokulerandet på vissa tider och efter vissa bolagsregler fortfar med frid och fröjd, i hälg och söken, i rus och strid, under bångmål och skrattfanfarer. Men en viss popularisering kom dock genom dessa anordningar till stånd; nu frotterar sig därinne i all gemytlighet den fina eller bättre rocken med arbetsblusen och mollskinsbyxorna, och mössan, däruppe på klädhängaren, med höga hatten, liksom bildningsgraden inom de arbetande klasserna på sista tiden har börjat att höja sig.

Nu äro bränvinsglasen »krönta» som kungar, lika höga och lika rymmande och bära B. B. i sitt namnchiffer; det betyder: Bränvinsbolaget, men uttydes som oftast af skämtsamma individer som: »Bästa bror!» Ty något etikettsbångmål skall man också ha i glädjens sup-stunder, äfven om tiderna föröfrigt ha förändrats.

Om man vitzar härinne, är det inte underligt, ty man följer i såväl det, som vis-à-vis normen i bolagets rörelse, det s. k. »Göteborgssystemet», vare det nog sagdt!

Men vi skulle ju ut på ströftåg!

Vi börja då med en titt in på »Galoschen», som också kallas för »Löjtnantskrogen» eller »Lübeck» — Stockholms sämsta och ruskgaste

INTERIÖR AF »LÜBECK».

ställe i den vägen — därborta vid Artillerigatan (förr Löjtnantsgatan), midt för kungliga hofstallet. Brrr! Där »bäska» schåarne och morgontupparne från bron, i en luft, mättad med koldamm och spannmålsodör och diverse annat, och bordsederna äro så fria, att man ovillkorligen strax vänder stället ryggen. Och så går man Riddargatan upp till »Guld-Pelle» eller »Hoppan» och ser på publiken där. Där är mest militär, sergeanter och fanjunkare och går på det hela taget hyggligt till. Guldsmeden, som en gång hade stället, fick oförskyldt släppa till sitt namn åt eftervärlden — och så blef det »Guld-Pelle» utaf, äfven om man inte tar »guldspets» i sitt punschglas på kvällskvisten. På »Pianokrogen» och »Skinkapasset» i Folkteaterns hus vid Östermalmstorg kunde man gärna sjunga slagdängan: »Handlande ä' vi allihopa!», ty där består publiken mest af »ståndspersoner» från torget och saluhallen, uppblandad med en del aktörer från »våningen bredvid» och kanonåskans söner med skinnklädda pantalonger och mäsingsbomber i uniformsmössan. Artister och artillerister! Näja, det är inte stor skillnad på namnet, och de kunna ju lätt — bli »på kulan»

»GALOSCHEN».

bägge två. »Oredan», som vi passera därinne på Linnégatan, gör inte mycket skäl för namnet, ty den är det — reda med, och lokalen är hyggelig och tidsenlig. Men »Ryskan» — längre upp vid samma gata, i hörnet af Jungfrugatan — den är ljuflig! Där håller man på att bryta benen af sig i en brant, söndernött halftappa och på en backig, kullerstenslagd miniatyrgård, innan man kommer in i lokalens två små kryptin till rum, där det doftar smorläder — ehuru inte ryskt — och hästgardist och smörgåsbord och matos, om hvartannat. Det gamla stenrucket med sina små, grönbrända rutor, ett dyrbart minne från det forna Ladugårdslandet — är sprucket och fallfärdigt, och rummen knuffas därinne som två fågelburar med oljetryck och galgfåglar i. Handverkare och arbetskarlar och de många pantlånarne i trakten blanda här, ut och in, sina stofthyddor i den lifsfarliga portgången och vid ekbordens supar och »tilltugg». De stiligast norska jägarne, som förr så ofta upptogo platsen här, äro nu ett minne blott från bättre tider; och Amanda och Hilma få nu nöja sig med »gåsungarne» och »rödstjärterne» — Svea- och Götagardisterna, hvilka med gula eller röda uniformskragar och dinglande faschinknifvar oupphörligt med öfverlägsen hållning och taktfasta steg uppenbara sig i lokalen.

Så styra vi stegen till Blasieholmen, där en gång Kärplingemorden begingos — minnestafan öfver desamma, i sandsten, föreställande Kristi korsfästelse, och med järnram omkring, står nu på en bärgshöjd vid Götgatan, midt för f. d. holländska ministerhotellet, nu senast Katarina fattighus. O, Sankt Blasius! Där stiga vi in på »Nordisk konst» eller »Kristi lidande», som stället äfven heter enligt gatans slangspråk, och finna en lokal, låg och oansenlig till det

yttre och aflång som en sockerlåda till det inre. Här ha hamntyperna sitt tillhåll, tegelfärgade, sotiga och mjölhvita, eller gula af rapskakor, blåsvarta af järnstänger och bruna af ockra och tjära, sitta de här och tala om sina mustiga historier och taga sina »nubbar», både »helan», »halfvan», »tersen» och »lilla Manasse», samt en och annan »Hagbergare» mellan hvarfven, medan de gå och knoga därute vid Nybrokajen. På »Lilla Museum», som krogen midt emot norska ministerhotellet kallas, där är det mera fashion! Där stå flottister och ångslupskaptener och ibland någon fattig artist, som varit för att kopiera en duk på Nationalmuseum, några af Operans korister m. fl. vid det fint dukade smörgåsbordet med sin lilla bränvinskantin af nysilfver och spegla sig med välbehag i präktiga trymmer, och maten kommer från köket på hiss. Det är lyftning i det där! Det stället är också, näst »Röda stugan» i Peterzénska huset vid Munkbron och »Jakobsstegen» eller »Himmelriket», i tr. upp vid Jakobsgatan, det finaste i den vägen i Stockholm.

Växter på bordet, fint duktyg, elegant servis, oljemålningar kring väggarne, artistiskt ordnade draperier, dyrbara kronor, bonade golf, flusserade fönster med ordet »Källare» på, speglar, blommor och byster samt skulpturarbeten på hörnhyllor och konsoler. Men trappan är mörk, smal och brant till detta »Himmelrike» i bolagsväg, och hvad är då naturligare, än att stället får heta »Jakobsstegen», så mycket mer, som det ligger vid Jakobsgatan?

Men dit töras ej de där gossarne, som stå i hörnet och skubba sig, gå upp. Det är för fint. »Himmelriket» är inte för dem, och i afdelningen på nedra botten ha de slagit munkänken »på käften», anförtro de hvarandra, så det smakar inte håller

bra. Men ett par »järndörrar» — ett par stora supar — måste man ha, om man så skall gå till Hornstull.

»Har'u nå'n »kosing» då — ja' har inte ett korf-öre?» säger den ene.

»Visst f-n har ja' mojänger, mår'u tro, förtjänat en hel »stolpe»* på en baron, som jag svepte ner en koffert åt till Central'n. Fin kar', de' där, tyckte riktigt om'en, en af mina bättre bekanta på sista tiden.»

»Men hör'r'u And'sson, du glömmet supen!»

»Ja visst i h-te!»

Och nu började de att rådslå om

skap med en jäkel i pickelhufva, förstår'u, och fick plikta tretti' lock, som ja' »satt på piller för» i sex dygn, och åt sluring som en häst.»

»Nu vet ja!»

»Hvad då?»

»Klara stjärna, r'u, de' ä' en bussig krog!»

»Hör'r'u, genera dig inte, både på den och på »Lilla Operakällaren» nere vid Vasateatern, och »Flustret», som di också kallar för »Sågbocken» och »Runda hörnan», där oppe vid Malmskilnadsgatan, och nere hos »Vackra Klara» vid Roslagstorg och

»VACKRA KLARA».

hvert de egentligen skulle gå och hur de hade »sina aktier» ställda i bränvinsbolaget, ty så väl hade de minsann ej alltid uppfört sig.

Lång väg både hit och dit, menade de — men i alla fall funderade man: — »Petersburg»? Nej, obetaladt glas. »Vackra frun» eller »Spräckta gurkan» vid Regeringsgatan? — Näääh! — »Dyn» du, »Press-syltan» med alla tidningsniggrarna där nere i Klara? Åh, hut, slog ut en tand på en häromsistens, kan inte hålla tand för tunga, när man ta'r sig en tår på tand. De' gick ögonflux, förstår'u, och se'n så äkte ja' ut i säll-

hos »Småländskan» med alla »gristrynena» vid Wallingatan, och på »Republiken» eller »Sotarekrogen» vid Luntmakaregatan, ja ända borta på »Qvickens krog» vid St. Badstugatan, är jag skyldig öfver öronen eller har kommit i gruff, så att dom inte serverar mig, ser'u. De' enda ställen ja' inte har någe' otaladt me' för närvarande, de' ä' »Dårhuset» vid Regeringsgatan och »Sandkornet» vid Rödbotorget, men dom har också upphört.»

»Midten» då, vid Hötorget?»

»Ja, där har ja' ännu inte gjort något sattyg, dit gå vi!»

* = 1 krona.

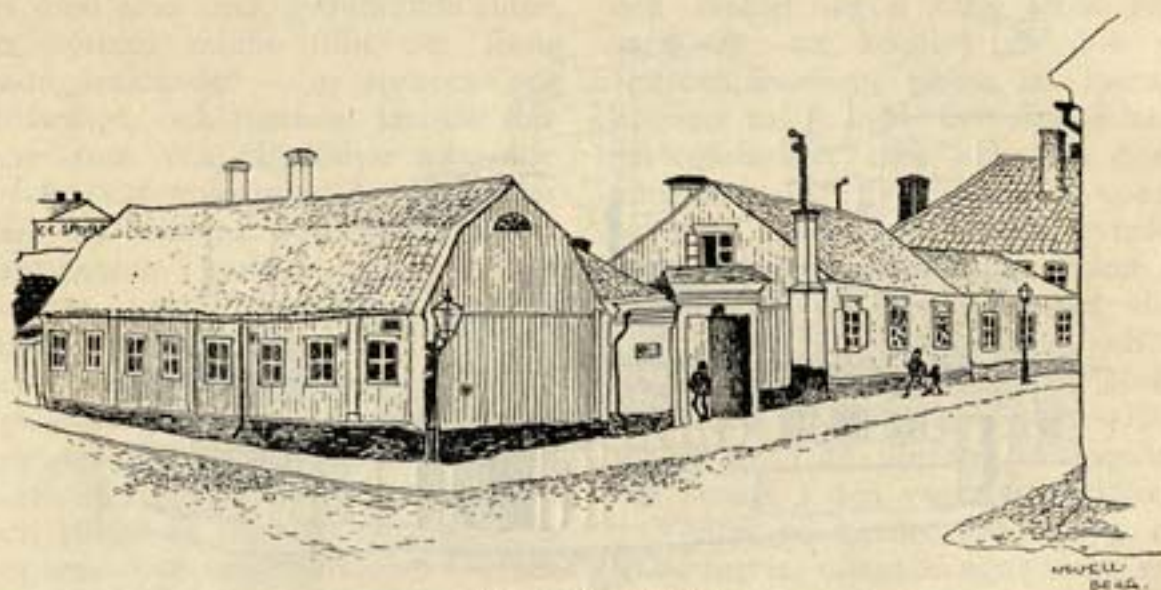
Och dit styrde de på sneda skor och med sprittfyllda hufvuden färden.

Lokalerna, de stora, gammaldags rummen, voro öfverfyllda af folk från gatans och torgets värld, från Helsingegårdarna vid Holländaregatan och trakten däromkring. Späckade plånböcker flögo ut och in ur bröstfickorna, oxar och hästar såldes och köptes, hundralappar räknades med en viss dryghet upp på de solkiga borden och de graderade konjaksflaskorna tömdes och fylldes på. Stora ord och knytnäfs slag i borden; här fanns det pengar! Och midt

kommer in och får sälja sina konvaljer och rosor, de grofva gubbarne skola ha en blomma i knapphålet, liksom »en knapp i västen». Blyertspännor bjudas ut, papper och kuvert af den blankslitne fördettningen, men slik vara bryr man sig ej om, lika litet som den vandrande halfulle bokhandlarens lager.

Det ligger 1840-tals-stämning öfver den gamla krogen och torget breder ut sig med sitt rörliga lif och sina älderstigna byggnader som en präktig tafla i solljuset.

Andersson och hans kamrat sitta

»CLAES PÅ HÖRNET».

ibland dessa oxpåfvar och kreatursgrossörer smögo dekisfigurer in för att ta sig en »pärla» i ett hörn och filosofera öfver hvar de skulle tillbringa natten, få 50-öringen ifrån, och så sågo de med lystna blickar på de store med plånböckerna och tänkte säkert som så, det kunde man se på blicken: tänk om det här vore i Italien, då behöfdes det bara en slokhatt och en revolver, och man vore rik karl i sällskap med några andra hederliga själar, som inte vilja ligga på latsidan, då det gäller affärer.

Den lilla trasiga blomsterflickan

kvar därinne, men vi fortsätta vårt ströftåg »mot söder, mot söder»! Dock taga vi först en afstickare till Kungsholmen och märka då, att många som gå från »Midten» äfven slinka in i ett staden tillhörigt stentruckel, i hörnet af Kungsgatan och Drottninggatan. Det är en föga apptitlig källare — alla möjliga afskrädeslokaler äro till finnandes i huset — därför kallas också restaurationen för »Korfkitteln», men äfven »Ballongen» och »Vändskifvan». På Kungsholmen, ja?

Där möta vi »Yngsjökrogen» och »Svanen», bägge vid Kungsholmsga-

tan och hyggliga nog. Och i en liten kvarleva från forna tiders byggnadsstil i ett nätt lusthus med plantering af blommor och rankor hitta vi »Bazaren» eller »Läderremmen» vid Handtverkaregatan, ej långt ifrån garfvar Lundins slott vid Mälarstranden.

Vi ha lämnat »Döden», 39 Mäster-Samuelsgatan, vi ha kilat från »Kilen» vid Norra bantorget, vi ha tagit en »Stenborgare» på Surbrunnskrogen, där adeln förr höll till och politicerade, brunnsdrickningen florerade och de berömda balerna gingo af stapeln. Nu är allt det där glömdt, det hör till flydda tiders lif, nu går arbetskarlen in där och tager sig sin sup och stället har blifvit en bättre s. k. sylta med tält och en ovårdad trädgård utanför gårdsdörren. Här liksom på nykterhetsvårdshuset »Claës på hörnet», strax bredvid, bleknar och rifves traditionen ner allt mer och mer.

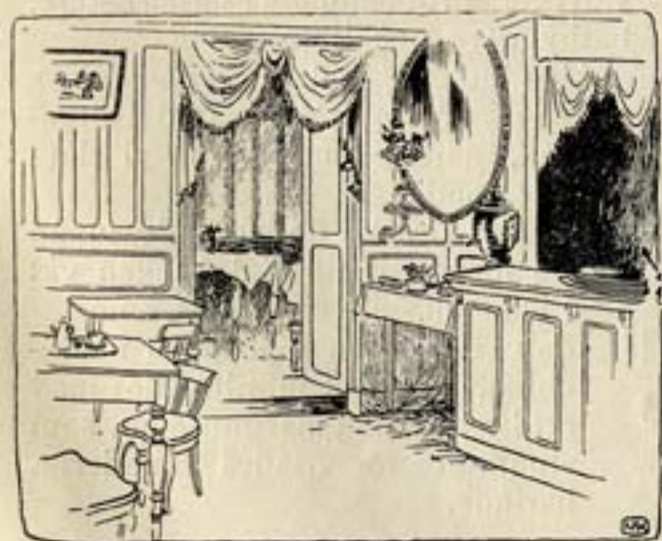
I staden mellan broarne ha vi sett hur de med en viss »andakt» taga sitt glas i den rymliga lokalen (stor som en riktig balsal och med höga kyrkfönster uppe vid taket) som ligger där nere vid

KROGEN, KÖPMANGATAN. INGÅNG.

Mälartorget och därför kallas »Kyrkan», en öfverflyglande granne till de båda krogarne »Flugmötet» och »Hörnan» vid samma torg och »Kackerlackshålet» eller »Menageriet» vid Kornhamn, samt »Bolagskuttingen» eller f. d. »Ankaret» i Gråmunkegränden.

På »Sjunde afdelningen», i Salviegränden, finner man i de små trånga rummen i tr. upp hufvudsakligast poliskunder, bränvinsadvokater, vaktkonstaplar från fängelset midt öfver gatan, poliskonstaplar och vaktmästare från öfverståhållareämbetet. Härinne håller man tämligen tydligt på: »Land skall med lag byggas!» allt under det man vränger lagen

KROGEN, KÖPMANGATAN.

så godt man kan, och hela »Sjunde afdelningen» håller på att ramla i sin bristfällighet. Köpmangatan har en krog med ingång från ett mörkt prång, en krog, som verkar röfvar-kula, med sitt ständigt brinnande gasljus, äfven på sommarljusa dagar, och sina gammaldags målade oljefärgspor-trätt, som mörka blicka ned på den brokiga, tvetydiga samling, som här infinner sig till måltid eller supning.

Så äro vi i västra Slussgatsbacken. Här finna vi en egendomlig, gammaldags, så godt som trehörnig byggnad, alldeles intill Fiskargången. Här ligger, i tr. upp, källaren »Mäsingsstängen» befolkad mest af sjöfarande och med en härlig utsikt öfver hela det fagra inloppet till Stockholm. Går man litet längre upp, »rullar» snart en viss publik in på krogen »Klotet» i Klotgränd, och på »Tufvan» vid Adolf Fredriks torg finner man, att det inte är så tokigt, som det låter, ty där är allt ganska godt i den gamla Adolf-Fredriksbyggnaden, »Lokomotivet» vid Torke Knutssöngsgatan rusar inte alls ifrån en; om man inte menar, att drycken därinne — »rusar»; och »Fläsk-öset», vid Timmermansgatan, som redan var krog 1857, under den gamla regimen, har att bjuda på kunglighet till och med. Denna

»DOCKSKÅPET».

byggnad var en gång ett af drottning Kristinas många jagtslott, och än i dag sitter det numera något ramponerade riksvapnet med sin kungliga krona som ett slags minnesbild öfver kakelugnen i den väldiga serveringssalen. . . »Gräshoppa» på Hökensgatan hoppa vi förbi, liksom krogen »Ekorren», sista krogen åt Skanstull, hoppar förbi oss i sin aflägsna tillvaro.

»Masis Knosis» med sitt lilla lusthus däruppe på Kocksgatan och grönsaker däromkring verkar litet smått som stadskällare i Grönköping, och »Dockskåpet», som är plattklämdt mot bärgväggen borta vid Tjärhofsgatan åt Tegelviken till, gör godt skäl för namnet, ty det var mig en eländig kåk att se ut, såväl in- som utvändigt! Det är ovilkorligen Stockholms minsta »restaurant», byggd för Lillepytter och inte för södra varfvets groflemmade järnarbetare, båtbyggare och timmermän.

Men nu, på källaren »Hamburg» eller »Sista glaset» (vid Götgatan, nära Skanstull) må vi sluta vår rond.

Här drucko de lifdömde, innan de fördes ut till Galgbacken vid Skanstull, sitt sista glas, som sedan med den olyckliges namnchiffer inbrändt införlifvades med ett litet »sista glas»-museum, som stundom förevisades kunderna härinne.

»SISTA GLASET».

